

per sempre més en tota la Cristiandat com el prototipus de la crueltat i dels instints matancers; ell fou l'Anticrist, disfressat amb aquest nom en l'Apocalypsis i els altres escrits de Sant Joan Apòstol i els seus coetanis; i justament la seva figura es mantenia rediviva en les mars, de l'Egeu i del Mare Nostrum, pels impostors que pretenien ser Neró ressuscitat per art màgica o escapat subrepticament (i mort només en una figura hipostàtica). El pseudo-Neró fortificat en l'illa egea de Kythnos continuava matant i capturant naus en els anys 70 molt després de l'homicidi de Neró, i se'n conserven monedes que feia encunyar amb l'efígie de *Nero redux* (cf. el cap. 15 de *L'Antechrist*, ll. iv de la *Hist. des Origines de Christ*. de Renan). Gens forçat, doncs, admetre que aquestes tradicions, convertides després en contalles de mariner, donessin lloc entre els pescadors medievals a l'aplicació del nom d'aquest gran matancer terrestre i marítim, potser primer com a ponderació facciosa, al peix devorador.

Neullella. V. la important addició de StVicentF que he assenyalat sota la grafia *VAIVELLA.

NEUTRE. Molt abans que en Cauliac (c. 1500) i *neutralitat* en Lacav., els veiem ara en Lull: «e 'n Marcuri és neutre, e ha l'argent-viu e'l dimecres» *A.Sci.* 119; i Galmés-Colom en lleixeixen: «sajús està l'estint --- en quant moviment, davant --- e en lo mig <per> *neutraliyay* ---» *Tr. d'Astr.*

NISSAGA. Gulsoy retira ara, en una nota publ. en la *Misc. Badia i Margarit*, 1986, 27-35, l'etimologia *ressaga* que preferia en *DECat.* v, 930b5-40, que ja li vaig desaconsellar en la redacció de l'article, com a evidentment dolenta en sentit fonètic i a penes fundada semànticament, i s'adhereix, fundant-ho més, i desenrotllant-ho millor, al punt de vista de Natividad Nebot, en *Arch. Fil. Arag.* xxxii, 1984, 85, que parteix d'una forma *liçaga* (o *liθága*), usual en el val. de Lliria, i en la zona xurra, des de Xelva, Gestalgar i Villar del Arzobispo fins a Alcúdia de Beo, Ayódar i l'Alt Millars, i desbordant una mica més al NO fins al veí poble baix-aragonès de Sarrión. M'he alegrat que En Gulsoy aprofiti els excel·lents escorcolls de la Prof. Nebot, que jo li vaig fer conèixer ja poc abans de 1980. *Lizaga* significa allà «casta, origen o calidad de los animales o personas», i al Villar s'aplica especialment a la gent (igual que en català), en frases com «No te fies d'esas, porque son de mala *lisaga*». Amb raó suggereixen ells que en el fons d'això hi ha l'arabisme, representat pel cast. *alizaque* «zanja para los cimientos de un edificio», i que partint de la idea de 'fonament' i 'principi' es podia arribar a la d'"origen", 'casta'. *Aliçaque* és conegut des del dic. cast.-aràbic de *PAlc.* i en aquest mateix apareix *liçaq* com a àrab granadí (*DECH* 1, 176a41), però la forma granadina és una alteració no inexplicable de l'àr. comú *al-isās*, pl. de *ass* 'principi, fonament', que també s'ha mantingut en forma més pura *aliçaq* dels furs medievals d'Aragó i Navarra, encara avui (*a*)*liza* a l'Alt Millars i

Alt Palància; i en port. *alicece*, *-erce*.

Els exageren, em sembla, en admetre que aquí està la font única, o molt principal, del cat. *nissaga*. Els hi ajuda llur coneixement poc viu dels fets catalans. Fins En Gulsoy posa mà massa forta a la p. 29 en el caràcter particular del nostre *nissaga*. «Molt probablement [!] Fabra coneixia aquesta expressió de *mala nissaga* de l'ús viu». És clar que la coneix tothom, els uns perquè l'usen, els altres (no gaires més) perquè només l'han llegida, però sovint; arriba a apuntalar-se en el fet que en els meus materials no troba *mala nissaga* recollit per mi només de Porrera del Priorat: és clar que fou sobretot perquè essent el mot tan conegut no m'escarrassava gaire a notar-lo, si bé és cert que m'interessà veure'l usat per un home rústic, del Sud del Princ. i era el 1936, quan jo poc havia viatjat fora del N. del Princ., i no havia fet més que algunes poques incursions en terra valenciana, altrament sobretot per les comarques del Maestr. i Morella. El cert és que *nissaga* és un terme pertanyent a l'ús elevat de la llengua, però no estrany als nivells populars.

Si gran part del cos el deu *nissaga* a aquest mot d'antecedents àrabs, si la cua i part del mig el deu a aquest, el cap ja havia estat assenyalat, en el sinònim *nècsia* (mall. i men., que amb variants *nàtsia* i *nacsi* apareix a Mall. i també en el Migdia del Princ. (Penedès, Baixa Segarra, Priorat) (*BDC* xxiv, 1936; *EntreDL* iii, 149; *BDC* xix, 175, *AlcM*) amb un sentit quasi igual al de *nissaga* i *mala nissaga* 'mala casta', 'rebuig, conjunt de coses migrades'), i que com ja vaig demostrar en aquelles notes (no gaire posades de relleu ara en el *DECat.* puix que ja no calia) vénen del cat. ant. *naquis*, *nàquissa* (amb variant *nacsi*), documentats des de Lull, JRoig etc. i provinents de l'àr. *nāqis* 'disminuït, minvat', part. actiu normal en àrab de l'arrel *nqs* 'mancar'. Gulsoy sembla voler posar aquest pare en la penombra (a la p. 33), en arreglar-lo al mig de les etimologies clarament falses de Vogel, Tallgren i Spitzer. Amb l'aportació d'En Gulsoy i la Prof. Nebot, ara tot és clar: *nècsia*/*nàcsia* encreuant-se amb *liçaga* 'fonament' va donar la forma predominant *nissaga* amb la terminació d'aquest mot, i amb el sentit d'aquell. En definitiva, l'assaig d'En Gulsoy no ha deixat de dur-nos (mal sigui no del tot) a la solució de l'enigma de *nissaga*, encara que el seu èxit no sigui aquí tan complet i brillant com el que ha obtingut en problemes com els de *quelcom*, *userda*, *taravaca*, *corruixes*, *atzucac*...

NIT. Contra la impressió que es podria treure del silenci quasi complet del nostre article, *anit* en el sentit de 'la nit vinent' és ben popular, en cat. central i a les nostres muntanyes; «ploure i més ploure ---: / *anit* sortiran cargols!» escrivia Maragall en els versos encisadors que escrivia a l'amigueta montsenyenca Lola de La Figuera vii, 18 (*O.C.* 997).

NÍTOLS 'follets, esperits maliciosos', 'interioritats, entranyes'. El sentit etimològic està més ben documentat en català del que s'ha pogut establir en l'article,